

В І Д Г У К

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора
Миронюка Романа Вікторовича на дисертаційну роботу
Дмитра Володимировича Бондаря на тему «Адміністративно-правове
регулювання використання інформаційних технологій у сфері
забезпечення безпеки життєдіяльності», подану на здобуття наукового
ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 –
адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність обраної теми. Сучасний стан адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності в Україні потребує посиленої уваги органів публічної адміністрації. Інноваційні інформаційні технології дозволяють удосконалити існуючий механізм забезпечення безпеки життєдіяльності людини і одночасно несуть із собою нові загрози для національної безпеки в цілому та безпеки кожної окремої людини. Особливої актуальності, зокрема, набувають питання використання технології штучного інтелекту, роботизованого обладнання, мобільних застосунків та інших сучасних інформаційних технологій.

Цифровізація діяльності органів публічної адміністрації дозволяє суттєво удосконалити механізми публічного управління суспільними відносинами. Впровадження інформаційних технологій в діяльність Державної служби України з надзвичайних ситуацій набуває особливої актуальності в умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України. Водночас актуальними є питання адміністративно-правового регулювання використання цифрових інструментів в діяльності ДСНС України, адже суб'єкти владних повноважень повинні діяти виключно на підставі, на виконання та у відповідності до законів України.

Особливої уваги потребує приведення національного законодавства в частині правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності у відповідність до європейських стандартів. Від якості адміністративно-правового

регулювання у даній сфері суспільних відносин залежить ефективність функціонування механізму забезпечення життєдіяльності та системи цивільного захисту, та, відповідно, рівень захисту життя та здоров'я учасників вказаних правовідносин.

Не зважаючи на значну кількість наукових досліджень, які присвячені, по-перше, висвітленню особливостей правового регулювання суспільних відносин у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності, по-друге, адміністративно-правовим засадам цифровізації публічного управління, по-третє, особливостям адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері цивільного захисту, представлена на розгляд науково-дослідна робота є вкрай актуальною для подальшого розвитку адміністративного та інформаційного законодавства України. Серед обставин, які свідчать про актуальність теми, дисертант справедливо виділяє наступні.

По-перше, більшість наукових напрацювань стосуються правового регулювання забезпечення цивільного захисту та безпеки життєдіяльності в цілому, а не сутності комплексного механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності. По-друге, в адміністративному праві недостатньо представлене доктринальне обґрунтування необхідності адміністративно-правового забезпечення використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності. По-третє, сформувалося чимало дискусійних аспектів у розумінні сутності адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності, а саме ролі органів публічної адміністрації та системи адміністративно-правових засобів забезпечення ефективної діяльності суб'єктів владних повноважень, спрямованої на забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій природного, техногенного, соціального та воєнного характеру. По-

четверте, наявні проблемні питання адаптації національного адміністративного законодавства до права ЄС у даній сфері суспільних відносин. По-п'яте, очевидною є потреба розробки та прийняття Закону України «Про штучний інтелект», в якому буде регламентовано різні аспекти використання технології штучного інтелекту, включаючи його використання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності. По-шосте, об'єктивною є потреба прийняття спільного наказу МВС України та Міністерства цифрової трансформації України про затвердження порядку використання Системи оповіщення та реагування «Я – доброволець» та відповідного мобільного застосунку, що дозволить оперативно мобілізувати людські та матеріально-технічні ресурси для ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків.

Вищевикладене актуалізує необхідність глибокого теоретичного опрацювання проблемних питань адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності, з урахуванням міжнародних стандартів, норм та принципів права ЄС.

Актуальність теми дослідження обумовлена і тим, що сучасний механізм забезпечення безпеки життєдіяльності та система цивільного захисту функціонують у складних умовах правового режиму воєнного стану, коли рятувальники, окрім виконання звичайних завдань, задіяні в ліквідації надзвичайних ситуацій воєнного характеру. Подвійне навантаження на Державну службу України з надзвичайних ситуацій зумовлює необхідність пошуку додаткових людських та матеріально-технічних ресурсів, які можна буде спрямувати на виконання завдань цивільного захисту, включаючи ліквідацію надзвичайних ситуацій та їх наслідків. Ключову роль у мобілізації вказаних додаткових ресурсів також можуть відігравати інноваційні інформаційні технології за умов належної адміністративно-правової регламентації. Належна правова регламентація забезпечить уніфікований підхід до використання інформаційних

технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту, що певною мірою гарантуватиме сумісність програмного забезпечення та централізований захист службової інформації, а також дозволить оперативно поширювати позитивний локальний досвід використання цифрових технологій у вказаній сфері суспільних відносин на територію всієї держави.

Дисертаційне дослідження Д.В. Бондаря виконане відповідно до Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 рр.; Указу Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722 «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»; Стратегії національної безпеки України, затвердженої указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392; Зasad реалізації органами виконавчої влади принципів державної політики цифрового розвитку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 січня 2019 р. № 56; Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. та інших програмних документів.

Таким чином, варто підкреслити, що адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності є актуальним предметом теоретико-правового дослідження.

Дисертаційне дослідження Д.В. Бондаря є затребуваним як наукою адміністративного права, так і потребами правотворчої і правозастосовної діяльності; спрямованої на удосконалення адміністративного та інформаційного законодавства України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлено досить раціональною та внутрішньо узгодженою структурою дисертації. Загальна структура роботи в цілому є логічною, послідовною, раціональною, обґрунтованою предметом, метою та завданнями дослідження, що дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором. Структурно дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, що містять 12 підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується також критичним аналізом наявних літературних джерел з теорії держави і права, адміністративного та інформаційного права, а також значної кількості наукових праць вчених, які досліджували проблематику безпеки життєдіяльності та цивільного захисту.

Обґрунтованість теоретичних положень, рекомендацій щодо подальшого наукового розроблення теми, достовірність результатів дослідження забезпечено використанням сукупності філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних наукових методів, які використовуються в юридичних дослідженнях. Високий ступінь наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено використанням відповідних наукових підходів. Все це дозволило здобувачеві сформулювати ряд важливих наукових положень, висновків та рекомендацій.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений теоретичний підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем сутності адміністративно-правового регулювання використання інформаційних

технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Положення дисертації ґрунтуються на об'єктивних теоретичних дослідженнях, висновки є достовірно обґрунтованими та базуються на теоретичних судженнях автора і матеріалах практики.

Наукова новизна одержаних результатів дисертації полягає в тому, що дисертація є одним із перших у юридичній науці комплексних досліджень адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності, у якому не лише розкрито особливості адміністративно-правового регулювання у вказаній сфері суспільних відносин, а й наведено ґрунтовний аналіз теоретичних і методологічних засад побудови та функціонування механізму забезпечення безпеки життєдіяльності в Україні в умовах євроінтеграції та цифровізації з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду й міжнародних стандартів.

Дисертантом проаналізовано значний масив спеціальної наукової правової літератури, присвяченої проблемним питанням діяльності органів публічної адміністрації, що забезпечують в Україні безпеку життєдіяльності та реалізують державну політику у сфері цивільного захисту, а також трансформаційним процесам у системі цих органів, особливостям адміністрування суспільних відносин у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в умовах повномасштабної війни з російською федерацією, а також в контексті триваючого процесу євроінтеграції.

Результати дисертаційного дослідження становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес і можуть бути використані: у науково-дослідній сфері – для розроблення актуальних напрямів удосконалення теоретико-методологічних і правових засад функціонування механізму забезпечення безпеки життєдіяльності та

цивільного захисту в умовах цифровізації публічного управління та економіки, а також для вивчення відповідних правових механізмів на загальнотеоретичному рівні й у межах інших галузей права; у правотворчій діяльності – для розроблення пропозицій щодо внесення змін до Кодексу цивільного захисту України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також розроблення та прийняття спільного наказу МВС України та Міністерства цифрової трансформації України про затвердження Порядку функціонування і використання Системи реагування та оповіщення «Я – доброволець» та відповідного мобільного застосунку; у правозастосовній діяльності – для поліпшення й удосконалення практики використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій природного, техногенного, соціального та воєнного характеру; у навчальному процесі – для підготовки підручників, посібників та інших навчально-методичних матеріалів зі спеціальностей «Адміністративне право», «Інформаційне право», «Безпека життєдіяльності», а також під час викладання відповідних дисциплін.

Заслуговують на увагу та підтримку наступні положення дисертації:

- запропоноване авторське визначення безпеки життєдіяльності в контексті цифровізації як комплексної науки та навчальної дисципліни, яка досліджує всі негативні чинники (небезпеки), які впливають або потенційно можуть вплинути на життєдіяльність людини у сучасному інформаційному суспільстві, порушити порядок нормального функціонування та розвитку суспільства загалом, встановлює систему технічних та техніко-юридичних норм взаємодії людини із навколишнім середовищем та цифровим світом, а також визначає систему засобів запобігання та протидії вказаним негативним чинникам (небезпекам), ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків, включаючи інноваційні

інформаційні технології, використання яких потребує належної адміністративно-правової регламентації;

- пропозиція щодо класифікації інформаційних технологій, які використовуються у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та потребують детальної адміністративно-правової регламентації, на: автоматизовані інформаційні системи, автоматизовані (роботизовані) системи ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків, мобільні застосунки та месенджери соціальних мереж, а також інструменти (алгоритми) технології штучного інтелекту;

- обґрунтування того, що адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності дозволяє уніфікувати, стандартизувати програмне забезпечення, яке використовується різними органами публічної адміністрації (що гарантує сумісність цифрових технологій у процесі їх використання), забезпечити централізований захист інформаційних ресурсів у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту, а також поширити локальний позитивний досвід використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності на територію всієї держави;

- визначення потреби розробки та прийняття спільного наказу Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства цифрової трансформації України, яким буде затверджено порядок функціонування та використання Системи оповіщення та реагування «Я – доброволець» та відповідного мобільного застосунку, що дозволить створити інформаційну базу фізичних осіб-добровольців з урахуванням їхньої фахової підготовки та спеціалізації, місця проживання або місцезнаходження (геолокації) та оперативно мобілізувати людські і матеріально-технічні ресурси для ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків;

- пропозиція розробити та прийняти Закон України «Про використання технології штучного інтелекту у сфері забезпечення безпеки

життєдіяльності» (як варіант доповнити Розділ II Кодексу цивільного захисту України новою главою «Використання технології штучного інтелекту в єдиній державній системі цивільного захисту»), яким буде врегульовано, зокрема, використання технології штучного інтелекту в єдиній державній системі цивільного захисту та в механізмі забезпечення безпеки життєдіяльності загалом;

- положення про те, що існує необхідність встановлення адміністративної відповідальності за невиконання встановленого порядку поведінки під час оголошення повітряної тривоги в публічних місцях, на підприємствах, установах та організаціях, незалежно від форми власності, що потребує внесення змін до чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення та затвердження перспективного Порядку поведінки в публічних місцях, на підприємствах, установах та організаціях, незалежно від форми власності, під час повітряної тривоги.

Також заслуговують на увагу наукові здобутки автора стосовно узагальнення зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності (розділ 3 дисертації).

У результаті проведеного дисертаційного дослідження автором сформульовано ряд висновків, спрямованих на удосконалення теоретико-правового розуміння адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності.

У цілому дисертація носить завершений характер, мета дослідження досягнута, завдання роботи виконані. Автореферат у цілому відображає зміст дисертації.

Зауваження до дисертаційного дослідження. В цілому високо оцінюючи зміст дисертаційного дослідження, слід відмітити низку зауважень та недоліків.

1. За результатами проведеного дослідження системи суб'єктів використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності здобувач формулює висновок про те, що з урахуванням зростаючих загроз природного, техногенного, соціального та воєнного характеру є реальна потреба створення єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи цивільного захисту, яка буде включати інтерактивну мапу та інформаційну базу суб'єктів забезпечення цивільного захисту.

Проте, наразі чинним є Положення про функціональну підсистему «Система управління силами та засобами цивільного захисту» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ, затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 20.04.2023 № 326. У відповідності до вказаного Положення, Система управління силами та засобами цивільного захисту – це інтегрована інформаційно-комунікаційна система, що забезпечує збирання, зберігання, використання, передачу, захист інформації про сили та засоби цивільного захисту, об'єкти, на яких існує загроза виникнення надзвичайних ситуацій, пожеж та інших небезпечних подій, у тому числі об'єкти підвищеної небезпеки, надзвичайні ситуації, небезпечні події, у тому числі пожежі, а також іншої інформації, необхідної для керування силами та засобами цивільного захисту, а також оперативно-диспетчерського управління ними. Володільцем інформації, що обробляється в СУСЗ, є ДСНС України, яка забезпечує збереження та захист інформації від випадкової втрати або знищення, незаконної обробки та незаконного доступу до інформації.

Отже, необхідність створення окремої єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи цивільного захисту потребує додаткових пояснень здобувача.

2. У висновках до роботи автор пропонує встановлення адміністративної відповідальності за невиконання встановленого порядку

поведінки під час оголошення повітряної тривоги в публічних місцях, на підприємствах, установах та організаціях, незалежно від форми власності, що потребує внесення змін до чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення та затвердження перспективного Порядку поведінки в публічних місцях, на підприємствах, установах та організаціях, незалежно від форми власності, під час повітряної тривоги, проте з тексту дисертації та додатків не зрозуміло – чи подані відповідні пропозиції на розгляд суб'єктам законодавчої та нормотворчої ініціативи з метою впровадження в практичну діяльність результатів проведеного дисертаційного дослідження.

3. Ознайомлення із переліком використаних джерел дає підстави стверджувати, що здобувач використав в дисертації більшою мірою роботи вітчизняних науковців, в той час як проблематика безпеки життєдіяльності та правової регламентації використання інформаційних технологій є предметом наукового налізу багатьох зарубіжних дослідників, враховуючи її важливість та фактично інтернаціональний характер. Роботу тільки б прикрасили праці вчених зарубіжних країн, в яких розкрито європейські стандарти, норми та принципи використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності.

4. Дискусійним є віднесення до перспективних напрямів нормотворчої діяльності адміністративно-правового регулювання цифровізації освітнього процесу, що включає використання інформаційних технологій у процесі навчання громадян основ безпеки життєдіяльності та цивільного захисту з метою підвищення рівня готовності громадян до виникнення потенційних надзвичайних ситуацій та засвоєння ними основних правил поведінки у названих ситуаціях. Вказані питання вирішуються на рівні підзаконних (відомчих) нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки України, незалежно від тематики, яка в подальшому викладається з використанням інформаційних технологій.

Проте вказані недоліки не впливають на загалом позитивну оцінку дисертації.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам МОН України. Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел з проблематики дисертаційного дослідження. Автор сформулював свої висновки, які здатні стати значним внеском у розвиток вітчизняної науки адміністративного права. В цілому дисертація Д.В. Бондаря є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке присвячене проблематиці адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності.

Таким чином, підсумовуючи, слід зазначити, що дисертація «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності» є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, вона відповідає Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, а її автор – Бондар Дмитро Володимирович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

**професор кафедри
адміністративного права і процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Р.В. Миронюк

